

ЛИСТОПАД–
ГРУДЕНЬ

2014

№ 6 (120)

Шеф-редактор

С. О. Павленко

Головний редактор

В. О. Дятлов

Заст. головного редактора

О. Б. Коваленко

Редакційна колегія

М. К. Бойко,

О. Д. Бойко,

А. М. Боровик,

Г. В. Борзяк,

В. О. Горбик,

В. О. Дятлов,

О. Б. Коваленко,

В. П. Коваленко,

В. В. Кривошея,

С. А. Леп'якво,

О. О. Маврин,

Ю. А. Мицик,

Д. М. Никоненко,

А. М. Острякко,

С. О. Павленко,

В. М. Половець,

К. М. Ячменіхін

Редакційна рада

І. М. Аліференко,

П. В. Грищенко,

Т. П. Демченко,

О. К. Дубина,

А. Л. Курданов,

В. В. Мельничук,

П. М. Мовчан,

С. М. Мойсієнко,

О. П. Моця,

О. П. Реєнт,

В. М. Тканко,

В. Ф. Чепурний.

Випусковий редактор

О. В. Ткаченко

Журнал видається за
фінансової підтримки
Чернігівської
облдержадміністрації.

Засновники –

Чернігівський національний
педагогічний університет
імені Т. Г. Шевченка,
Всеукраїнське товариство
«Просвіта» ім. Тараса
Шевченка,
Інститут української
археології та джерелознавства
ім. М. С. Грушевського НАН
України.

Рекомендовано до друку
Вченою радою Чернігівського
національного педагогічного
університету імені
Т. Г. Шевченка (протокол
№ 4 від 26 листопада 2014 р.)

СІВЕРЯНСЬКИЙ ЛІТОПИС

Всеукраїнський науковий журнал

ЗМІСТ

У ГЛИБЬ ВІКІВ

Чугаєва І. Чернігівські княгині і князівни на сторінках Київського літопису XII ст.

і Любецького Синодика: порівняльна характеристика 3

Адрюг А. Гравірувальні дошки чернігівської друкарні XVII – XVIII століть. 15

Ситий І. Тризни та символіка Вибельської сотні Чернігівського полку. 22

ІСТОРІЯ МІСТ І СІЛ

Нікітін Ю. Внесок органів міського самоврядування Полтавської, Харківської та

Чернігівської губерній у розбудову бібліотечної справи у другій половині XIX ст. 25

Шара Л. До питання про повсякденні справи чернігівського міського

самоврядування під час Першої світової війни (за матеріалами 1916 р.) 33

Непотенко І. Реалізація житлової політики і пам'яткоохоронна діяльність у

Чернігові у 1920-х рр. 41

Бойченко С. Міські кладовища у територіально-планувальній структурі

Чернігова XIX ст. – поч. XX ст. 50

Баклажко О. Житлове забезпечення мешканців Чернігова в 1943-1953 рр.

як складова повсякденного життя 58

ЦЕРКОВНА СТАРОВИНА

Коваленко О. Неопублікований опис Любецького Антоніївського монастиря

1781 р. 64

МОВОЮ ДОКУМЕНТІВ

Дубина О. Чи укладав Іван Мазепа договір зі Станіславом Лещинським? 71

Цікавий універсал сподвижника-ворога Івана Мазепи (публікація Ю. Мицика). 91

Пришляк В. «Что за прежнихъ гетмановъ резиденція гетманская была в

Батури́нѣ»: спроба віднови гетьманської столиці за Данила Апостола 93

Салтан Н. Жалувана грамота та портрет менського сотника Гната Васильовича

Сахновського: археографічний та іконографічний аналіз. 104

Казіміров Д. Околиці Макошина та Макошинського Миколаївського

монастиря в матеріалі «Генерального опису Лівобережної України»

(1765 – 1769 рр.) 117

Бурім Д. Джерела з історії діяльності Українського академічного товариства

при Українському науковому інституті в Берліні: протоколи засідань управи

товариства. 144

Протокол зборів партійної організації редакції газети «Комсомольський

гарт» про «Ковбасну революцію» у Чернігові (публікація Я. Ковальця). 167

ДИСКУСІЯ

Яценко В. «Імперська візія» історії Гетьманщини та гетьмана Івана Мазепи у

науковому доробку російського історика В. Артамонова. 179

СПОГАДИ. ЩОДЕННИКИ.

Щоденник Давида Зільмана (публікація В. Дятлова) 209

Коваленко О., Казімір В. Зі спогадів Василя Дубровського про старий Чернігів. 218

РОЗВІДКИ

Яременко М. Міщанські діти в Києво-Могилянській академії наприкінці

1730-х рр. (характеристика походження). 224

Палієнко М. Образ «Киевской старины» у спогадах та епістолярії сучасників. 233

Тоцька Ж. Внесок часопису «Черниговские губернские ведомости»

у розвиток історичного краєзнавства на Чернігівщині. 248

Ковальчук О. Романтизм і образ «дому» у житті Михайла Олександровича

Максимовича. Аналіз сімейної епістоли. 265

Бойко П. Переселення корсиканців 1782-1784 років, як епізод з колонізації

степового краю. 270

Маршала А. Особливості закупівлі будівельних матеріалів у 1820-х – 1830-х

рр. в округах Слобідсько-Українських військових поселень кавалерії. 279

Приходьон О. Перші спроби реформування системи духовної освіти в

Російській імперії за доби правління Миколи I. 285

Тронько Т. Діяльність в Україні жіночих гімназій відомства установ

імператриці Марії (друга половина XIX століття). 290

Бойко Н. Основні етапи життєвого шляху Ю. С. Виноградського. 298

Срібняк І. Національно-організаційна та культурно-просвітницька діяльність

полонених українців у таборі Раштат (Німеччина) у 1915-1917 рр. 309

Старовойтов М. Українці в Білорусі у 1920 – 1930 роки (соціокультурний

вигляд). 324

Тараненко С., Красіна-Филь Л. Діяльність К. Є. Гребеніка на посаді

начальника 59-го Посьєтського прикордонного загону 332

Петrenchенко І. «Продукты или произведения» Чернігова та Чернігівського

повіту за неопублікованим описом 1785 року 339

ЮВІЛІЄ

Ольховик О. Олексій Павлович Фльоров – видатний педагог і методист кінця

XIX – першої половини XX століття. 347

Боровик А. Чернігівський інститут народної освіти за часів керівництва

С. І. Воробйова. 356

З ІСТОРІОГРАФІЧНОЇ СПАДЩИНИ

Мицик Ю. Тарасенко І. З опису Батури́нської сотні О. М. Лазаревського 364

НАРОДОЗНАВЧІ СТУДІЇ

Рахно К. Млин у дорожніх прикметах українських гончарів 373

РЕЦЕНЗІЇ. ОГЛЯДИ. АНОТАЦІЇ.

Демченко Т. Білокінь С. Масовий терор як засіб державного управління в

СРСР (1917–1941 рр.) Дрогобич: «Коло», 2013. – 1066 с. 383

Гапоненко Д. Половець В. М., Голець В. В. Історія соціології. Курс лекцій.

– Чернігів, 2014. – 422 с. 387

Курач С. Ключник С. В. Слід вічності. – Чернігів: Десна Поліграф, 2013. – 295 с. 390

«СІВЕРЯНСЬКИЙ ЛІТОПИС»

Всеукраїнський науковий журнал

Згідно з додатком до постанови президії ВАК України від 26 травня 2010 р. № 1-05/4 журнал «Сіверянський літопис» включено у перелік наукових видань, публікації яких зараховуються до результатів дисертаційних робіт з історії.

Реєстраційне свідоцтво КВ № 16226 – 4698 ПР від 21 грудня 2009 р., видане Міністерством юстиції України.

Індекс 74325

Адреса редакції: 14000, м. Чернігів, вул. Воровського, 10

Телефон для довідок 95-74-18

Сайт журналу: www.siver-litopis.сn.ua

Базові освітні, наукові, культурологічні установи, де зберігаються комплекти журналу «Сіверянський літопис»:

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

Національна парламентська бібліотека України

Державна науково-технічна бібліотека України

Львівська державна наукова бібліотека ім. В. Стефаника

Одеська державна наукова бібліотека ім. М. Горького

Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка

Книжкова палата України

Журнал надсилається також до інших бібліотек, наукових, освітніх та культурологічних закладів України, США, Канади, Англії.